

KFIB | БИРР

KÖLTSÉGVETÉSI FELELŐSSÉGI INTÉZET BUDAPEST

Kiszámít-Hatóság

Vélemény a 2013. évi költségvetési folyamat átláthatóságáról

Hírek szerint a Nemzetgazdasági Minisztérium megküldte azokat a hatásvizsgálatokat, amelyeket a Költségvetési Tanács (KT) kért a kormány által a költségvetési törvényjavaslat elkészülte óta benyújtott törvényjavaslatokról.

Már az eredeti költségvetési törvényjavaslatot is „határesetnek” minősítette a KT, az utólag benyújtott törvényjavaslatokban viszont „látható többségben” vannak az egyensúlyt rontó tételek.

Sokakkal osztott véleményem szerint a költségvetési tanácsi funkció lényege az ország és a gazdaságpolitika hitelességének növelése a költségvetés átláthatósága révén. Az átláthatóság igényének ellentmond, hogy a testület már nem először kíván nyilvánosan véleményt mondani olyan kormányzati dokumentumról, amelyet a nyilvánosság nem ismer. A kormány a szóban forgó törvényjavaslatokhoz a jogalkotásról szóló törvény előírásait – szokás szerint – semmibe véve nem mellékelte hatásvizsgálatot, sőt azokat még a KT hivatalos megkeresése után sem hozta nyilvánosságra. Bár a KT megtehetette volna, hogy a végül megkapott anyagokat saját honlapján közzé teszi, de ezt elmulasztotta. Látva a kialakult helyzetet, az átlátszó.hu honlap segítségével a Költségvetési Felelősségi Intézet ún. közadatigénylést adott be a minisztériumnak, ahonnan az anyagok határidő előtt meg is érkeztek. Ezennel tehát a www.kfib.hu honlapon intézetünk közzéteszi azokat a hatásvizsgálatokat, amelyeket a Nemzetgazdasági Minisztérium 2012. augusztus 23-án átadott a Költségvetési Tanácsnak.

A hatásvizsgálatok tartalmáról – példálózó jelleggel – néhány megállapítás számítások nélkül is könnyen tehető:

1. Az adóbeszedési hatékonyságjavulás, valamint a jövedéki adóemelés esetében a kormány hatásvizsgálat helyett mindössze a tervezett intézkedéseket ismerteti, ami arra utal, hogy hatásvizsgálat valójában nem készült, vagy ha el is készült, a hivatalos tervszámokat nem támasztotta alá. Mindkét esetben az következik, hogy az elképzelt és a költségvetési törvényjavaslat immár „kőbe vésett” főszámaiban figyelembe vett bevételi többlet nem megalapozott.
2. A pénzügyi tranzakciók illeték bankokat és pénzügyi intézményeket terhelő része esetében a hatásvizsgálat nem számol még a legközvetlenebb mellékhatásokkal sem. Akár áthárítják a terhet a pénzügyi szolgáltatók, akár nem, akár vállalatokra hárítják, akár a lakosságra, nagyságrendileg legalább 20 százalékos körüli rész csökkenti a végső állami bevételeket vagy a társasági adó, vagy a fogyasztási adó elmaradása formájában.
3. A kamatkiadások immár betervezett csökkenésének még a kormány szerint is feltétele, hogy a nemzetközi szervezetekkel a megállapodás még 2012. november vége előtt létrejöjjön, aminek

valószínűsége igen csekély annak fényében, hogy a tárgyalások megkezdésének sincs még időpontja, viszont maga a kormányzati kommunikáció is nehéz tárgyalásokat vetít előre.

Mindezek alapján négy fő következtetést vonhatunk le:

1. Ismét bebizonyosodott, hogy olyan szabályozásra lenne szükség, amely szerint a költségvetési törvényjavaslat elkészítésekor nem vehet figyelembe olyan törvényeket, amelyeket a parlament még meg sem alkotott. A már benyújtott más törvényjavaslatok költségvetési hatásait csak akkor lehet figyelembe venni, ha már a parlamentben megtörtént róluk a zárószavazás. A sokéves tapasztalat szerint nem csak az átláthatóság, hanem maga az egyenlegcél is sérül, amikor „hozomra” beígért bevételekkel operál az előterjesztő, legyen az akár a kormány, akár egyéni képviselő.
2. A szükséges szaktörvények előtt elfogadott költségvetési törvény nem növeli, hanem csökkenti a kiszámíthatóságot. A nemzetközi szervezetek véleménye már a makrogazdasági feltételezések tekintetében is eltér a magyar kormányétól, és a problémát csak tetézik a legújabb, költségvetési fedezet nélküli intézkedési tervek. Ennek fényében közel biztosra vehető, hogy a költségvetési törvény a jelen formájában nem léphet hatályba 2013. január 1-jén. Ha létrejönne a nemzetközi megállapodás november végéig, akkor azért, ha nem jön létre, akkor azért.
3. A most megkapott hatásvizsgálatok konkrét tartalmától elvonatkoztatva, önmagában is súlyos probléma, hogy a Költségvetési Tanács heteken keresztül a kormány számításaira vár ahelyett, hogy a benyújtott törvényjavaslatokra hivatkozva megrendelné azokat a rendelkezésre álló két nagyméretű szakértői stábtól. Nem segíti a parlament munkáját, ha a Tanács csak annyit tud mondani, hogy a költségvetési tervszámok nem megalapozottak, de azt nem mondja meg, hogy mi lenne az egyes tételek szerinte helyes értéke. Ha a parlamenti bizottságok kapnának alternatív számot, lenne lehetőségük kijavítani a törvényt. Ha csak annyit mond a KT, hogy „nem megalapozott”, a parlament még legjobb szándékkal sem tud mit tenni. Egy ilyen „táncrendhez” természetesen szükséges lehet a Költségvetési Tanács belső működésének és a két stábbal (MNB és ÁSZ) való együttműködésének megfelelő átgondolása és szabályozása, ami – legalábbis kívülről – egyelőre nem látszik.
4. Ha csak a törvény betűjét tekintjük, akkor a Tanácsnak pontosan arra a kérdésre kell válaszolnia, hogy a költségvetési törvény megalapozott-e, nem pedig arra, hogy „megvalósítható-e” a törvényjavaslat. Akkor állítható, hogy a törvényjavaslat megalapozott, ha a rendelkezésre álló információk és az elfogadott tudományos eredmények alapján valószínűsíthető a tervek megvalósulása. Ezzel szemben „nem megvalósítható”-nak csak akkor mondható a javaslat, ha a megvalósulása matematikailag kizárható. Elfogadhatatlanul rövid az az egynapos határidő, amit a törvény a KT számára biztosít a véleményalkotáshoz, és a jelen helyzetben (szeptember 23-ra tervezett zárószavazás) minden esély megvan arra, hogy a tényleges időkeret se legyen több ennél. Elvileg megtehetné, hogy azon a bizonyos napon pusztán információhiányra hivatkozva nyilvánítja megalapozatlannak a terveket, de a kormány és a kormánypártok számára „váratlan meglepetés” a javaslat elutasítása sokkal könnyebben elkerülhető lenne, ha a testület már most egyértelművé tenné, hogy az eddig benyújtott törvényjavaslatok elfogadása esetén a

költségvetési törvényt nem fogja megalapozottnak tekinteni. E véleményének indoklásaként megjelölné, hogy mely költségvetési tételek esetében milyen eltéréseket lát a saját, nyilvános becsléseihez képest, a zárószavazásig hátralévő időben pedig, folyamatosan és nyilvánosan nyomon követné az egyre gyorsuló parlamenti döntéseket, minden alkalommal jelezve, hogy szerinte éppen hogyan áll a 2013. évi költségvetés várható egyenlege. Ha ezt megtenné, jó eséllyel elkerülhetné azt a helyzetet, amikor már csak egy lehetősége van, „ledobni az atombombát” vagyis megakadályozni a zárószavazást. Amikor az átlátható és kiszámítható működést kérjük számon, az nem csak a kormányra, de a Költségvetési Tanácsra is érvényes. Ennek hiányában nem csak a saját hitelességét rombolja, de az országét sem képes javítani. Pedig mindkettőre szükség volna.